

جریدہ علیہ

مشیت جلید اسلامیک جریده رسمیه پندر

۲۳ جمادی الاخریٰ ۱۳۳۸ و ۱۵ مارت ۱۳۳۶

عدد ۵۶

اون بش کونده بر نشر اولنور

بشقی سنه

علم کلام [*]

— خبر صادق —

اسباب علمدن بریسیده خبر صادق در .

خبر : صدق و کذب احتمالی اولان یعنی مجرد مفهومه نظراً خارجدن قطع نظرله صدق و کذبدن بریسیله اتصافی صحیح اولان یا خود کندیسنده نسبت تامه بولنان کلام در . او نسبت تامه ، خارجه ونفس الامر مطابق ایسه (خبر صادق) ، مطابق دکل ایسه (خبر کاذب) در .

(خبر صادق) ایکی نوعدر . اولکیسی : خبر متواتر ، ایکنجیسی : خبر رسولدر . (خبر متواتر) کذب اوزره اتقاقلری عقل تجویز ایتیان برچوق ذواتک لسانلریله و شهادتلریله ثابت اولان خبردر .

(متواتر) تسمیه اولمسی ، بو صورتله واقع اولان خبر دفعه اولیوب تدریجاً تعاقب وتوالی طریقیله واقع اولدیغی ایچوندر . (وتر) دن مشتقدر . تتابع معناسنه در .

جناب حقل (ثم ارسلنا رسلنا تتری) قول شریفده (تتری) بو ماده دن مأخوذ اولوب واحداً بعد واحد متتابع معناسنه در . تتری ، اصلی وتری در .

(خبر متواتر) ك صدقه دلالت ایدن شیء ، صدقده اصلاً شبهه قالمیه رق مخبرك اخبارندن سامعه علم یقین حاصل اولمسیدر . ایشته بو قدر کافیدر .

یوقسه مخبرك عددی — بعضیسنك دیدیکی کبی — التمشدن ویا قرق دن یا خود یکر میدن اشائی اولماق حاصلی عدد معین اوزره اولق شرط دکلدر .

(خبر متواتر) شرائط لازمه سنی مستجمع اولورسه علم ضروری و یقینی وعقلک بالبداهه صدقه حکم ایلدیکی شیئی موجبدر . چونکه متواترده ایکی جهت وارددر . بریسی خبر متواترک علمی موجب اولمسیدر . زیرا بالذات بز ، کندی نفسمزدن قیاس ایتمش اولسه ق مکهمکرمه ایله مدینه منوره نك كذلك بغداد وحلبك وجودینه علممز لاحق اولدیغی تیقن ایده رز . بوایسه علمک اسباب سائره سندن بریسیله اولیوب آنحق خبر ایله در . دیگر جهتیده خبر متواتر ایله ثابت اولان علمک ضروری اولمسیدر . چونکه بوسورتله واقع اولان

علم ، مستدل و غیر مستدلہ حتی طریق اکتسابہ واقف و ترتیب مقدماتہ مقتدر اولہ میان صبیانہ بیلہ حاصل اولور . بناء علیہ خبر متواتر ایلہ ثابت اولان علمک ضرور یافتدن اولمسی تحقیق ایدر .

خبر متواترک شرطلری :
اولاً مخبرلرک کذب اوزره اتفاقلری عقلاً ممتنع و محال اولمق . آنفاً بیان اولندی
وجهله عدد معین شرط دکدر .

ثانیاً : خبر ویردکاری شیشه مجرد حسہ مستند علم ایلہ عالم اولمق .
ثالثاً : اخبار اولئہ جق شی ہر نہ ایسہ — ولو تجربہ و حدس ایلہ اولسون — ممکن و مشاہد اولوب عقلاً محال اولمامق . زیرا بوتون خلق عالم عقلاً محال اولان ویا مشاہد اولمیان برامرمقولدن خبر ویرسہ لر آنلرک بو خبری ، یقین افادہ ایتمز . مکرکہ خبر ویرن ذات ، رسالتی معجزہ ایلہ مؤید اولان نبی ذیشان اولہ . اولوقت یقین افادہ ایدر .
رابعاً : او خبر ، مبدأدن متہاسنہ قدر برجم غفیرہ دیگر جم غفیر طرفندن منقول اولوب آردسی منقطع اولمامق در .

ایشته شوشرا نطی حائر بولنان خبر متواتر ، علم ضروری بی ایجاب ایدر و یقیناً صدقہ عقل حکم ایلر .

اگر « مخبرلردن ہر برینک خبری ، ظنندن بشقہ برشی افادہ ایتمز . ظنک ظنہ انضمامی ایسہ یقینی مفید دکدر . مع مافیہ مخبرلردن ہر برینک جواز کذب ، مجموعنک کذب بی ایجاب ایدر . زیرا مجموع دیدیکمزدہ نفس آحاددر . بناء علیہ خبر متواتر ، علم افادہ ایتمز » دیہ سؤال اولنورسہ جوابندہ دیرزکہ : حال اجتماع حال انفرادہ قیاس اولنماز . بعضاً اجتماع ایلہ حاصل اولان شی ، حال انفرادہ حصولہ کلہ من . برچوق تللردن مرکب اولان حبلک قوتی کی . ضعف و قوتندہ متعدد تللردن مرکب اولان بر ایپک حالی ، او ایپک مؤلف اولدیغی تللردن ہر برینک حالنہ قیاس قبول ایتیمہ چکی بدییدر .

بناء علیہ آحاددن ہر بریسنک حقندہ کذبک جوازی ، مجموعی حقندہ کی کذبک جوازی ، و ہر برخبرک ظن افادہ ایتمی مجتمعاً مجموع خبرک ظن افادہ ایتمی مستلزم اولماز . خبرک موجبی ایسہ صدق در . ایہام کذب ، عقلک حکم ایتدیکی بر احتمالدن عبارتدر .
مخبرلرک تعددی اعتباریلہ خبر تعدد ایدنچہ اعتقاد قوتلشیر و علم یقینی حصولہ کلیر . ۶۲

اما عیسویلرک حضرت عیسیٰ نك قتلنه و موسویلرک دخی دین موسانك تأبیدنه دائر ادا ایتدکلی خبر ، تواترک شرائط لازمہ سنی جامع اولمدینی جهتله متواتر اولدینی مسلم دکلدن ممنوعدر . زیرا کذب اوزره اتفاقلرینی عقل تجویز ایتیمان ذواتك لسانندن صدوری ، وحسه استنادی تواترک شرطلرندندر . بوایسہ یہود و نصاریہ نسبتله متحقق دکلدن . چونکہ بومدعا ، طبقہ اولی ده حدتواتره بالغ اوله مامش و احساس تامه استناد ایدہ مامشدر . زیرا مفسرین و مؤرخینک بیانہ کوره طائفہ یہودك حضرت عیسانی قتل و وجودینی محو و افنا ایتك اوزره اتفاق ایدرک بریرہ طویلاندقلری مشار الیهك سمعنه واصل اولمقله آنلردن اختفا قصدیلہ برخانہ ده داخل اولدی . متعاقباً حضرت جبریل نازل اوله رق امر حق ایله مشار الیهك رفی و قوع بولدی . بوانداه یہوددن برقاج کشی حضرت عیسانك بولندینی محلی خبر الوب مشار الیهی طیشاری چیقارمق ایچون یہودا نامندہ بریخی کوندر دیلر .

مرقوم اوک ایچنه کیروب حضرت عیسانی تحری ایتش ایسهده مشار الیهدن اثر بولهمدی . طیشاری چیقارکن مشار الیهك خروجه منتظر اولان یہودیلر ، آنی حضرت عیسیٰ ظن ایدرک ایشی اکلامقسزین همان باشنه اوشوشوب قتل و چارمیجه کردهك صلب ایتدیلر . ایشته یہودیلرک قتل و صلب ایتدکلی آدم بودر . صوکره آنلر ، ارقداشلری اولان یہودایی آریوب بولهمینجه شخص مصلوبك جسدینه عطف نظر دقت ایدوب وجهی حضرت عیسانك وجهنه بکزه یورسهده جسدی جسد عیسیایه بکزمه دیکسندن بعضیمی « فرض ایدلم که صلب ایتدیکمز عیسادر . یا ارقداشمز یہودانه اولدی . دیکر لریده : فرض ایدلم که شخص مصلوب آرقداشمز یہودادر یا عیسی نیره یه کیتدی » دهرک دوچار تردد و اختلاف اولدیلر . جناب حق بو خصوص حقهده قرآن کریمنده (وما قتلوه و ما صلبوه و لیکن شبهلهم) قول شریفله اخبار حقیقت حال بیوردیلر . ایشته دهه وقعه نك ابتداسنده موجود اولان اشخاصك قلق ایله برابر برمنوال مشروح وقوعبولان اختلافه مبنی نصارانك بو بابده کی خبرلری ، حدتواتره بالغ اوله مامشدر .

طائفہ یہودك دخی تأبید دین موسی حقهده کی خبرلرینك صدق ثابت اولمامش ، بوماده دخی ریاستلرینی صیانہ تورانده مذکور اولان بعث نبویہی و اوصافی کتم و تبدیل ایتدکلی کبی بعض احبارك و خاخاملرینك وضعندن ایلری کشیدر . خصوصاً که حضرت

موساد نصكره حضر عيسى ، وآنى متعاقباً حضرت فخر عالم افندمرك معجزات باهره
ايله مؤيد وثابت اولان نبوت ورسالتلى ، طائفة يهودك تأييد دين موسايه دائر كلاملىنى
تكذيب ايلشدر .

الزام نصارى حقنده كى شو سوزلر يك كوزلدر .

عجبا للمسيح بين النصارى	والى اى والد نسبوه
سلموه الى اليهود وقالوا	انهم بعد قتله صلبوه
واذا كان مايقولون حقا	فاسئلوهم من اين كان ابوه
فاذا كان راضياً بقضاهم	فلشكروهم لاجل ماغذبوه
واذا كان ساخطاً باذاهم	فاعبدوهم لانهم غلبوه [۱]

حسين عونى

[۱] وقد اسندت الايات الآتية الى الشيخ عبد العزيز الديرى . وقيل انها لابن التيميه .

عجبا للمسيح بين النصارى	حيث قالوا ان الاله ابوه
ثم قالوا ابن الاله اله	ثم قاموا بجهلهم عبده
ثم جاؤا بشىء اعجب من ذا	حيث قالوا بانهم صلبوه
ليت شعرى وليتنى كنت ادرى	ساعة الصلب اين كان ابوه
حين خلى ابنه رهين الاعادى	اتراهم ارضوه ام اغضبوه
عجبا للمسيح بين النصارى	والهاى والد نسبوه
سلموه الى اليهود وقالوا	انهم بعد قتله صلبوه
واذا كان مايقولون حقا	وصحيفا فابن مانسبوه
فلئن كان راضيا باذاهم	فاحدوهم لانهم هذبوه
ولئن كان ساخطاً فاتركوه	واعبدوهم لانهم غلبوه